

Pokolenie 966

Nowa ekspozycja stała w Rezerwacie Archeologicznym Genius loci

Osoby wchodzące na Ostrów Tumski w Poznaniu wita spokojną bogatą zielenią i dostojnością katedry. Urokliwy zakątek miasta kontrastuje z pozostawionym za rzeką gwarem i pośpiechem nowoczesności, a bliskość zabytków architektury skłania do zanurzenia się w historię tego miejsca, podążania w coraz odleglejsze dzieje. Ich odkrywanie rozpoczyna prawdziwą przygodę z przeszłością, która zadziwia na każdym kroku. Tysiąc lat temu znajdował się tu jeden z najważniejszych ośrodków powstającego wówczas państwa polskiego. Wyboru miejsca, leżącego na trasie ważnych szlaków handlowych i komunikacyjnych, dokonali Piastowie, pierwsi historyczni władcy Polski. Wzniesli tu kamienną rezydencję – siedzibę książęcą, a z czasem królewską – oraz zbudowali pierwszą w Polsce katedrę, w której spoczęli po śmierci. Stworzyli rozbudowany system umocnień grodowych, będących manifestacją ich władzy i ochroną w niespokojnych czasach.

Z czasem dawna świetność poznańskiej warowni została zapomniana. Aby w krajobrazie Ostrowa Tumskiego dostrzec jej zachowane fragmentarycznie relikty, potrzeba wyobraźni i czasu. Ranga tego grodu w procesie kształto-

wania się Polski we wczesnym średniowieczu, jego rozbudowa, usytuowanie, a także życie codzienne, mogły zostać odkryte dzięki badaniom interdyscyplinarnym, w których archeologia miała znaczący udział. Rozszyfrowywanie tego podziemnego świata, budzenie jego dawnych mieszkańców jest pasjonującym zajęciem dla wielu archeologów. Nestor tej nauki prof. Józef Kostrzewski, oczarowany relikami grodu poznańskiego, apelował w 1938 roku, aby zabezpieczyć je i wyeksponować dla przyszłych pokoleń. Myśl ta, niezrealizowana przez długie lata, została podjęta w początkach XXI wieku przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Dziś historia, zastrzeżona do niedawna dla specjalistów, jest już poznawana przez wszystkich, którzy zechcą ją zgłębić. Umożliwia to Rezerwat Archeologiczny Genius loci, gdzie w 2012 roku odsłonięto ekspozycję wałów grodowych z X wieku. Budynek muzeum został zaprojektowany w nowoczesnej konwencji, a rozplanowanie przestrzeni wewnętrznej kieruje zwiedzających przez kolejne poziomy chronologiczne sięgające 6 metrów w głąb ziemi, aż do najstarszych, tysiącletnich fortyfikacji.

Badania archeologiczne prowadzone na terenie Ostrowa Tumskiego, trwające już prawie stulecie, pozwoliły na odzyskanie pamięci o wielkości i znaczeniu grodu poznańskiego. Monumentalne konstrukcje wałów grodowych, pierwsze kamienne budowle rezydencjonalne i sakralne oraz wielkie przemiany, których areną stała się tuższa warownia w drugiej połowie X wieku, wzbudzają podziw i uznanie. W tym kontekście naturalne jest przywoływanie wielkich postaci, autorów i budowniczych początków polskiej państwowości – szczególnie Mieszka I i Bolesława Chrobrego, księżnej Dobrawy czy pierwszego biskupa Jordana i jego następców. Archeologia jednak pozwala ocalić od zapomnienia również ich poddanych, o których milczą kronikarze. Kim byli ludzie pochowani na cmentarzu pobliskiej Śródki, a których pracy, wiedzy, umiejętnościom i doświadczeniu gród poznański zawdzięcza potęgę i rozwój? To bezimienni bohaterowie czasów, w których zmieniano się wszystko wokół, a wiara chrześcijańska otwierała przed mieszkańcami tych ziem drogę ku nowym horyzontom duchowości i kultury europejskiej. Badania nekropoli wczesnośredniowiecznej dostarczyły wielu bezcennych zabytków, składających się na wyposażenie grobów. Tworzą one obraz kultury materialnej czasów, w których na ziemi polskiej wkraczało chrześcijaństwo. A dzięki dobrze zachowanym szczątkom nauka pozyskała informacje o ludziach żyjących pod koniec X i w początkach XI wieku w grodzie Poznana. Nowoczesne

metody antropologiczne pozwalają na rekonstrukcję ich twarzy; dzięki temu po tysiącu latach możemy spojrzeć w oczy ludziom z pokolenia czasów Mieszka. Obraz codzienności ówczesnych mieszkańców Ostrowa Tumskiego i pracę, której efekty do dziś możemy podziwiać w postaci zachowanych relikwów, zapewnią na powstającej ekspozycji zabytki archeologiczne. Doświadczenie bliskości i kontaktu ze świadkami historii pozostanie najważniejszym przesłaniem wystawy, w której zabytek stanie się przewodnikiem i łącznikiem pomiędzy budowniczymi grodu sprzed tysiąclecia a dzisiejszymi naukowcami, przywracającymi pamięć i świetność dni tak ważnych dla losów państwa polskiego.

Przygotowywana wystawa, związana z jubileuszem 1050-lecia chrztu Polski, będzie wzbogacona atrakcyjnymi prezentacjami, projekcją mappingową, drukami holograficznymi i filmem popularnonaukowym. Ekspozycja jest tworzona we współpracy z Uniwersytetem Medycznym w Poznaniu, Katedrą i Zakładem Medycyny Sądowej oraz Pracownią Archeologiczną – mgr. Pawłem Pawlakiem, autorem badań cmentarzyska śródeckiego. Realizację podjęto w ramach programu Chrzest 966, jest ona współfinansowana przez Narodowe Centrum Kultury.

Zdjęcia: Kateriny Zisopulu-Bleja, Ewa Pawlak
Aproksymacja twarzy: dr Dorota Lorkiewicz-Muszyńska
Kurator wystawy: Agnieszka Stempin